

Alstahaug
kommune

Kommunaløkonomisk analyse

HØST 2024

– Et historisk sted med nye muligheter

Innhold

Innledning	3
Økonomi	4
Hovedtall økonomi - konsern	4
Frie inntekter	5
Handlefrihet	6
Netto driftsresultat	7
Inntekts- og utgiftsutvikling	8
Investeringer	9
Netto finans og avdrag	10
Lånegjeldsutvikling – konsern	11
Lånegjeld-sammensetting – basis	12
Likviditet	15
Fondsutvikling	17
Oversikt over fond – basis	17
Resultat tjenesteproduksjon – basis	20
Økonomisk bærekraft og langsiktig økonomiforvaltning	21
Konklusjoner	22

Innledning

Befolkningsutvikling og alderssammensetting er grunnlaget for beregningene av fremtidig etterspørsel etter ulike kommunale tjenester og inntektsgrunnlag.

En sunn kommuneøkonomi karakteriseres av evnen til å håndtere uforutsette hendelser samt ha handlingsrom til å kunne foreta egne valg på kort og lang sikt.

Ny kommunelov presiserer kommunestyrets ansvar for en langsiktig bærekraftig utvikling. Noe av hensikten med å gi kommunestyret denne samlingen av nøkkeltall i starten av årets budsjettprosess, er ønsket om å gi et best mulig grunnlag for en strategisk overordnet diskusjon om kommunens utviklingsmuligheter, i lys av kravet om økonomisk bærekraft og framtidige tjenestebehov.

Økt søkelys på langsiktig bærekraft vil medføre økt fokus på parametere som gjeld, netto driftsresultat og frie fond.

Den kommunaløkonomiske analysen, sammen med KOSTRA-analysen er sentrale temaer i det videre arbeidet med å omstille tjenestetilbudet i Alstahaug til bærekraftig drift. Det er videre viktig at de veivalg som skal tas, er bygd på en felles oppfattelse av nåsituasjonen. Analysene skal bidra til dette.

I sammenligningene benyttes som i KOSTRA-analysen kommunegruppe 02 (KG02). SSB har endret sammenligningsgruppe for Alstahaug flere ganger i løpet av den siste 10-årsperioden.

Sammenligningsgruppen i perioden 2014-2018 er gruppe 12. Før 2014 samt i 2019 er kommunen i sammenligningsgruppe 11. Fra 2020 benyttes sammenligningsgruppe 02. I de fleste sammenligninger benyttes konsern-tall, noe som innebærer at innrapporterte regnskap for kommunen er slått sammen med innrapporterte tall for kommunale foretak, interkommunale samarbeider og interkommunale selskaper (IKS). I noen tilfeller er det benyttet tall for basis-organisasjonen. Alstahaug kommune vil gjennomgående ha bedre driftsresultater og større fond, samt høyere lånegjeld, når en benytter konsern-tall i forhold til basis.

Sammenligninger gir grunn til å stille spørsmål, men er ingen fasit.

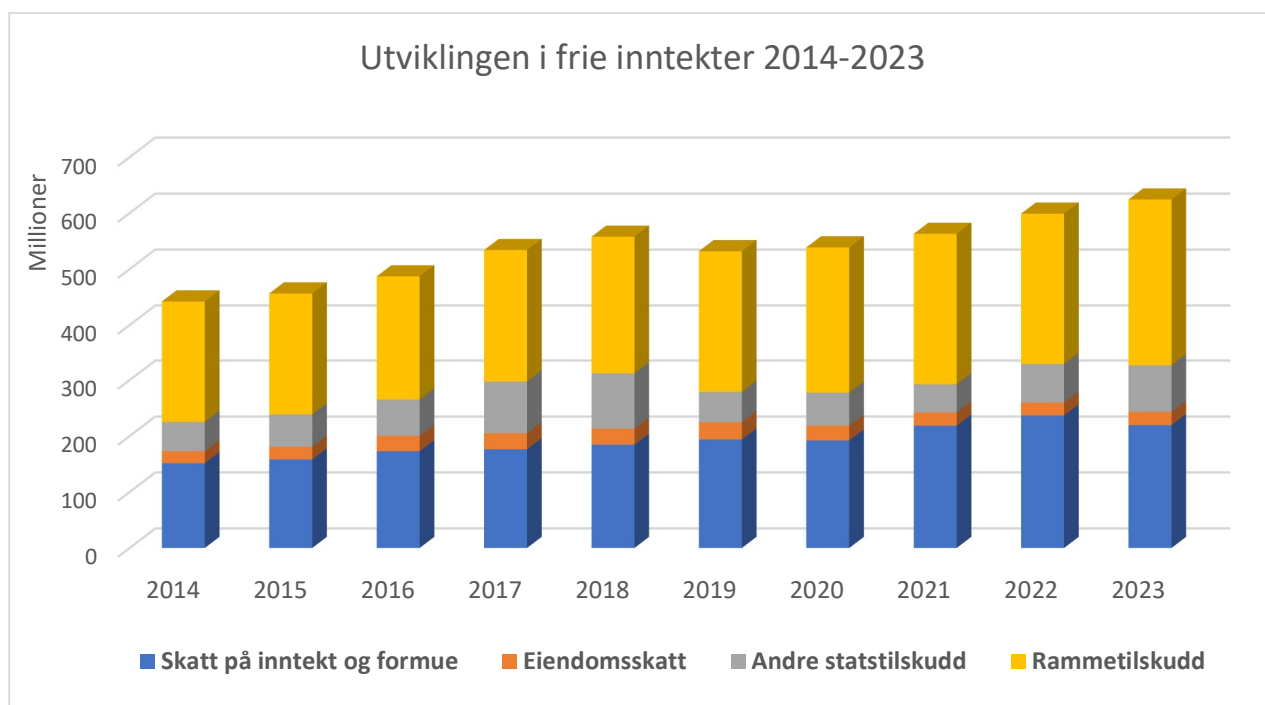
Økonomi

Hovedtall økonomi - konsern

Hovedtall drift

	Alstahaug 2022	Alstahaug 2023	Landet uten Oslo	KOSTRA gruppe 02
Brutto driftsinntekter i kroner per innbygger (B)	123 638	130 330	106 146	126 580
Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter (B)	2,7 %	-0,4 %	0,1 %	0,3 %
Brutto driftsutgifter i kroner per innbygger (B)	120 311	130 817	106 069	126 209
Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter (B)	13,7 %	9,7 %	-0,2 %	12,3 %
Eiendomsskatt i prosent av brutto driftsinntekter (B)	2,6 %	2,4 %	3,0 %	4,1 %
Salgs- og leieinntekter i prosent av brutto driftsinntekter (B)	16,2 %	17,4 %	13,8 %	14,9 %
Frie inntekter i kroner per innbygger (B)	67 224	69 726	68 019	71 934
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter (B)	3,2 %	-1,9 %	1,0 %	0,0 %
Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter (B)	110,0 %	100,7 %	92,1 %	94,1 %

Frie inntekter

Figuren viser de frie inntektstypene lagt oppå hverandre for å synliggjøre den nominelle utviklingen av frie inntekter i perioden.

Tabellen under viser utvikling for hver inntektstype per år. (Beløp i 1000 kr.)

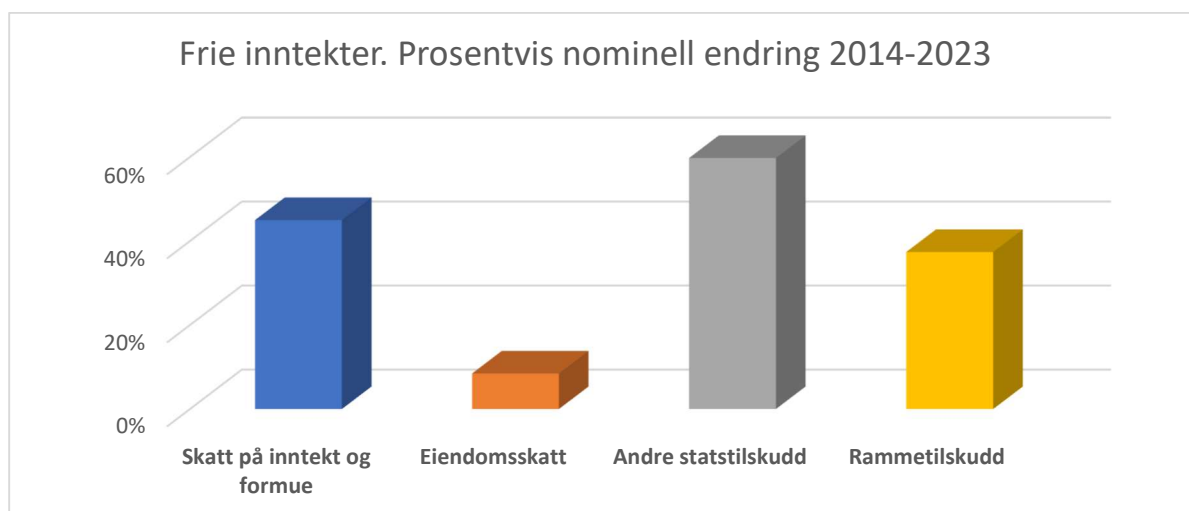
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Endring 2014-2023
Skatt på inntekt og formue	151 379	158 275	172 927	176 287	184 472	193 762	192 056	218 618	236 621	219 492	45,0 %
Eiendomsskatt	21 825	22 449	27 437	28 731	28 652	30 906	26 502	23 410	23 362	23 673	8,5 %
Andre statstilskudd	52 086	58 025	64 733	92 333	98 887	54 193	58 988	50 458	68 699	83 219	59,8 %
Rammetilskudd	216 862	217 737	221 862	236 644	245 757	253 048	261 144	270 470	270 303	297 947	37,4 %
Sum frie inntekter	442 152	456 486	486 959	533 995	557 768	531 909	538 690	562 956	598 985	624 331	41,2 %

Totalt sett har det vært en jevn vekst for frie inntekter i hele perioden. Den nominelle veksten har vært på 41,2 %. Den sterke veksten i rammetilskuddet kan tilskrives endringer av inntektssystem og grenser for innlemmelse, og er ikke bare uttrykk for reell vekst. Statlige satsinger og reformer som psykiatri- og russatsingen samt samhandlings-reformen, har også bidratt til vekst i overføringene. Fra 2015 opphørte med-finansieringen i samhandlingsreformen (virksom i perioden 2012-2014).

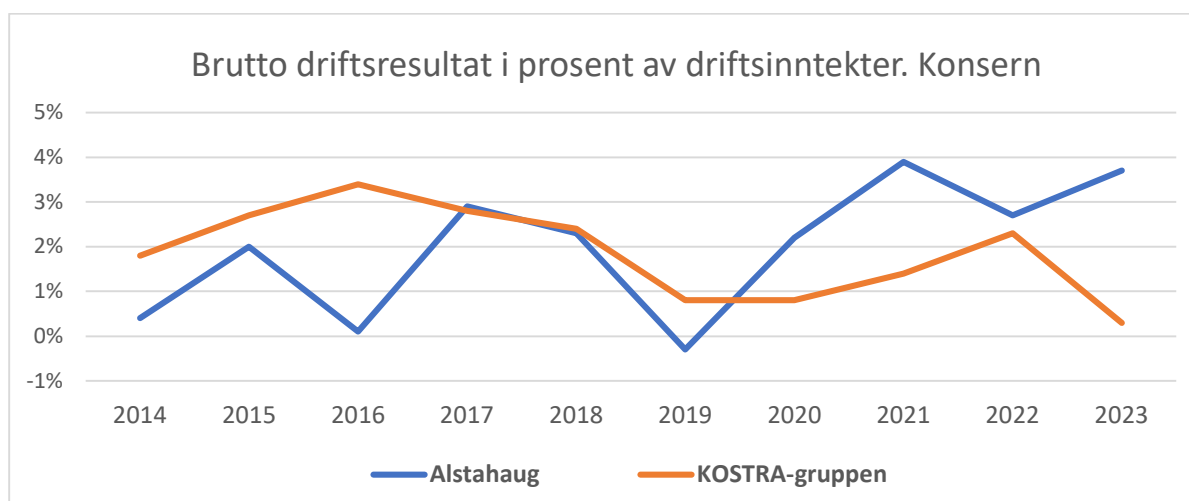
Sterk vekst i årene fram til og med 2022 tilskrives i stor grad ekstraordinær skatteinntang. For 2023 er skatteinntekter redusert, mens rammetilskuddet økt.

Andre statstilskudd økte markant i 2023 i hovedsak som følge av mottak av ukrainske flyktninger.

Diagrammet under viser samlet økning av frie inntekter siste 10-årsperiode, fordelt på inntektstype.

Handlefrihet

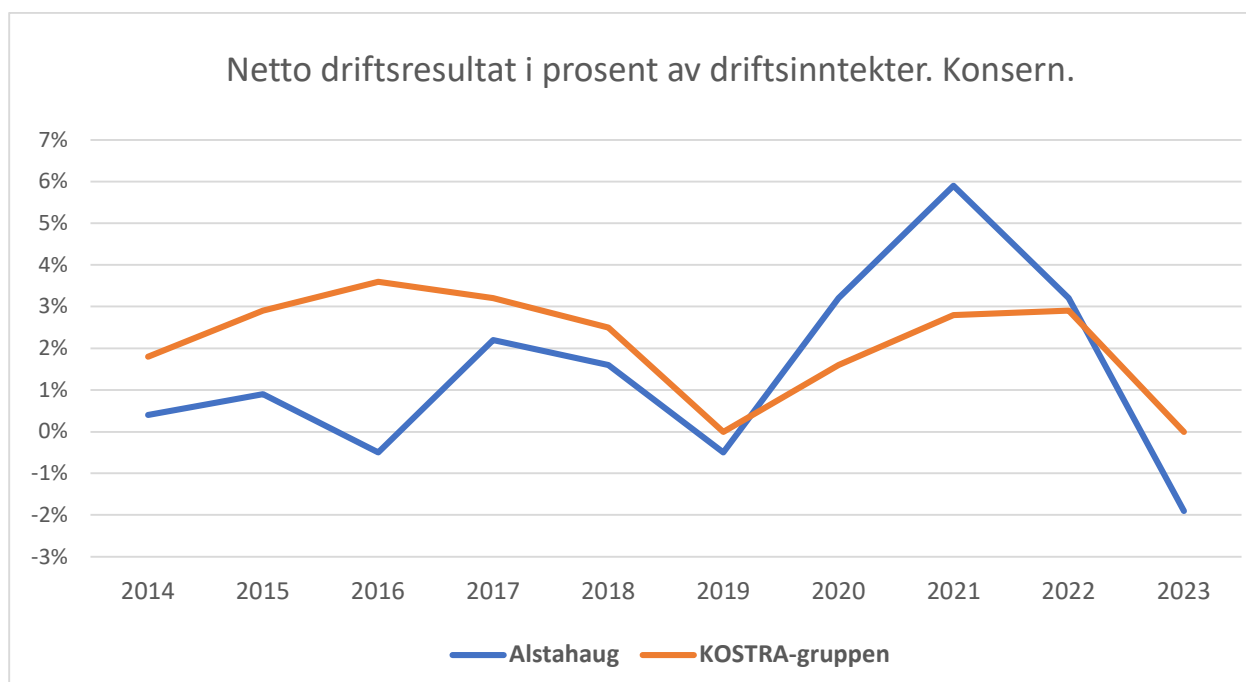

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Alstahaug	0,4 %	2,0 %	0,1 %	2,9 %	2,3 %	-0,3 %	2,2 %	3,9 %	2,7 %	3,7 %
KOSTRA-gruppen	1,8 %	2,7 %	3,4 %	2,8 %	2,4 %	0,8 %	0,8 %	1,4 %	2,3 %	0,3 %

Over fremgår brutto driftsresultat (BDR) av Alstahaug kommune som konsern, inklusive avskrivinger. Resultatet uttrykker kommunens evne til å betjene sin gjeld, finansiere investeringer og avsette midler på fond. I snitt for siste 10-årsperiode har BDR-indikatoren vært på 2,0 % og siste 5 år 2,4 %. Tilsvarende tall for KOSTRA-gruppen er 1,9 % og 1,1 %.

Med økende investeringer og gjeld er det nødvendig med et driftsopplegg som sikrer et tilfredsstillende nivå på BDR. Kontroll på økonomien er å ha kontroll på drifta.

Netto driftsresultat

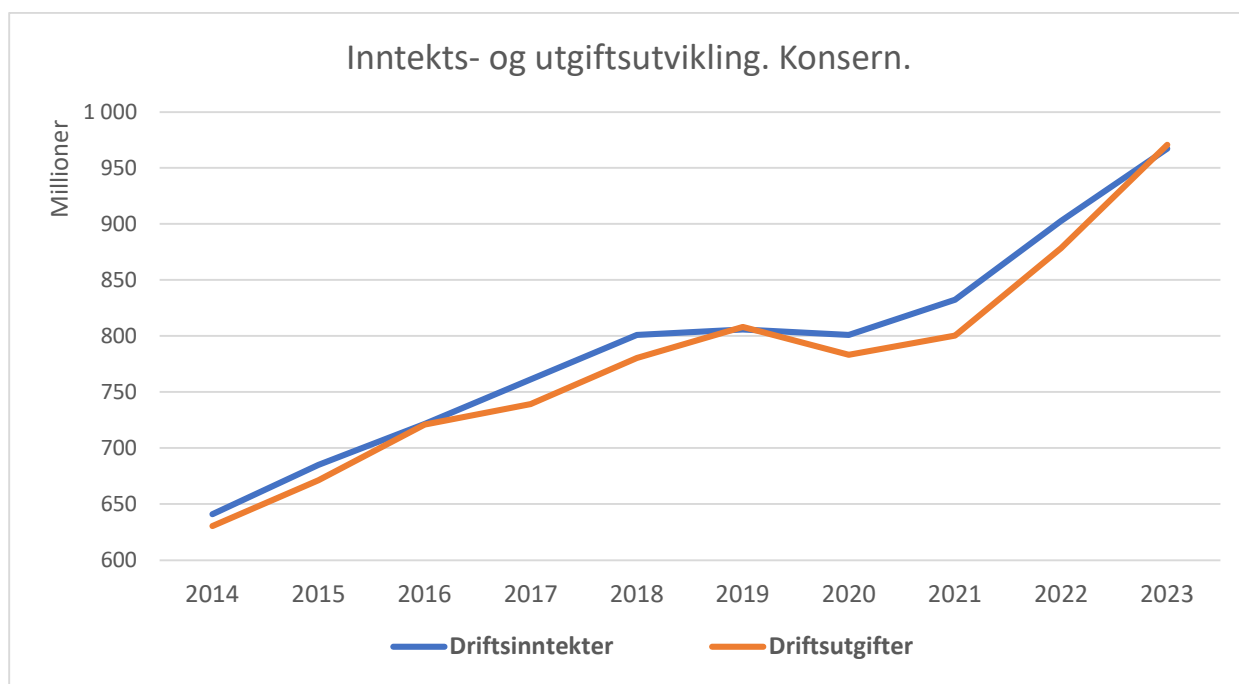
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Alstahaug	0,4 %	0,9 %	-0,5 %	2,2 %	1,6 %	-0,5 %	3,2 %	5,9 %	3,2 %	-1,9 %
KOSTRA-gruppen	1,8 %	2,9 %	3,6 %	3,2 %	2,5 %	0,0 %	1,6 %	2,8 %	2,9 %	0,0 %

Netto driftsresultat er ifølge KS og staten det viktigste nøkkeltallet i kommunesektoren. Indikatoren bør over tid ligge på minimum 1,75 % av driftsinntektene.

Netto driftsresultat (NDR) er definert som kommunens økonomiske handlefrihet og er det overskuddet som er disponibelt til investeringer og avsetninger. Her synliggjøres kommunens handlefrihet i prosent av sum driftsinntekter i Alstahaug sammenlignet med gjennomsnittet for KOSTRA-gruppen.

I snitt for siste 10-års periode har NDR-indikatoren vært på 2,1 % og siste 5 år 2,7 %. Tilsvarende tall for KOSTRA-gruppen er 2,4 % og 2,0 %.

Inntekts- og utgiftsutvikling

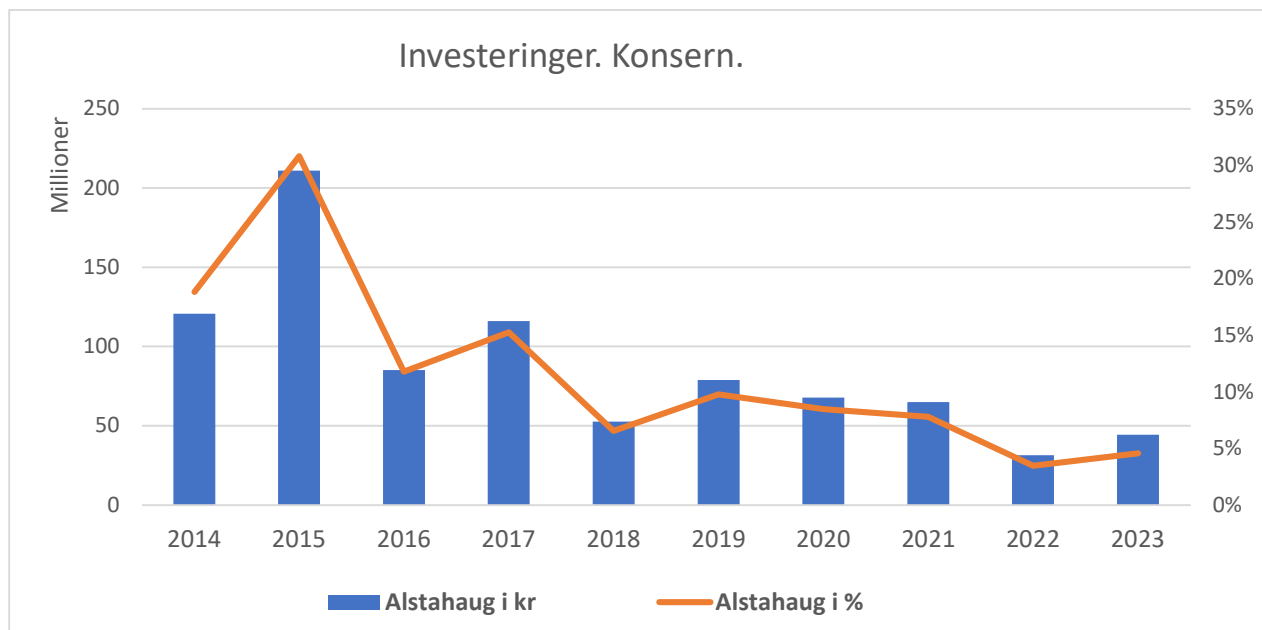
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	641 150	684 794	721 466	761 110	800 835	805 707	801 017	832 396	902 559	967 181
Driftsutgifter	630 428	671 097	720 893	739 345	780 321	808 048	783 113	800 247	878 221	970 794

Grafen illustrerer utviklingen i driftsinntekter og driftsutgifter som nominelle størrelser for siste 10-årsperiode. For perioden sett under ett har den nominelle inntektsveksten vært 50,9 %. Utgiftsveksten har i samme periode vært på 54 %.

Det er en forutsetning at det er balanse mellom utgifts- og inntektsvekst i kommunen for å få en tilfredsstillende utvikling av økonomien. Det er viktig å merke seg at driftsutgiftene overstiger driftsinntektene i 2023, noe som indikerer at utgiftene er for høye i forhold til inntektene. Dette er en utvikling som ikke er bærekraftig over tid.

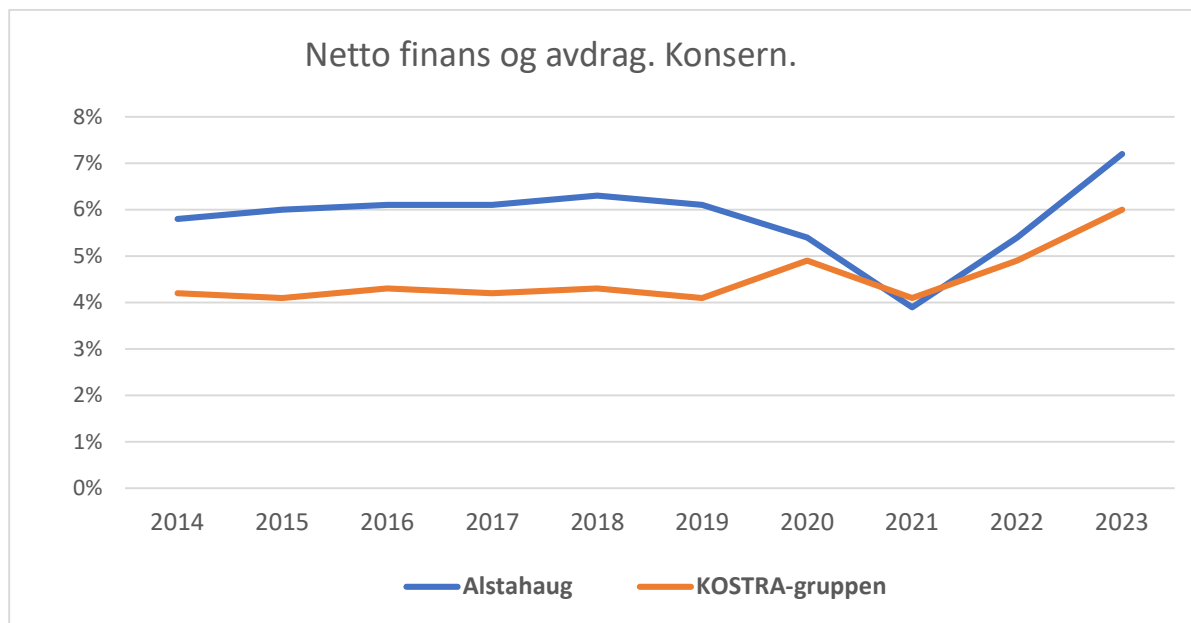
Investeringer

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Alstahaug i kr.	120 614	210 945	85 068	116 141	52 591	78 827	67 897	64 961	31 388	44 355
Alstahaug i %	18,8 %	30,8 %	11,8 %	15,3 %	6,6 %	9,8 %	8,5 %	7,8 %	3,5 %	4,6 %

Grafen viser investeringsvolumet hvert år i Alstahaug kommune, i faktiske kroner og i prosent av totale driftsinntekter. Kommunen har investert betydelig de siste 10 årene, med investeringer for nesten 873 millioner kroner. De siste 5 årene har investeringsvolumet hatt et langt lavere nivå, med totalt 287,4 millioner kroner.

Netto finans og avdrag

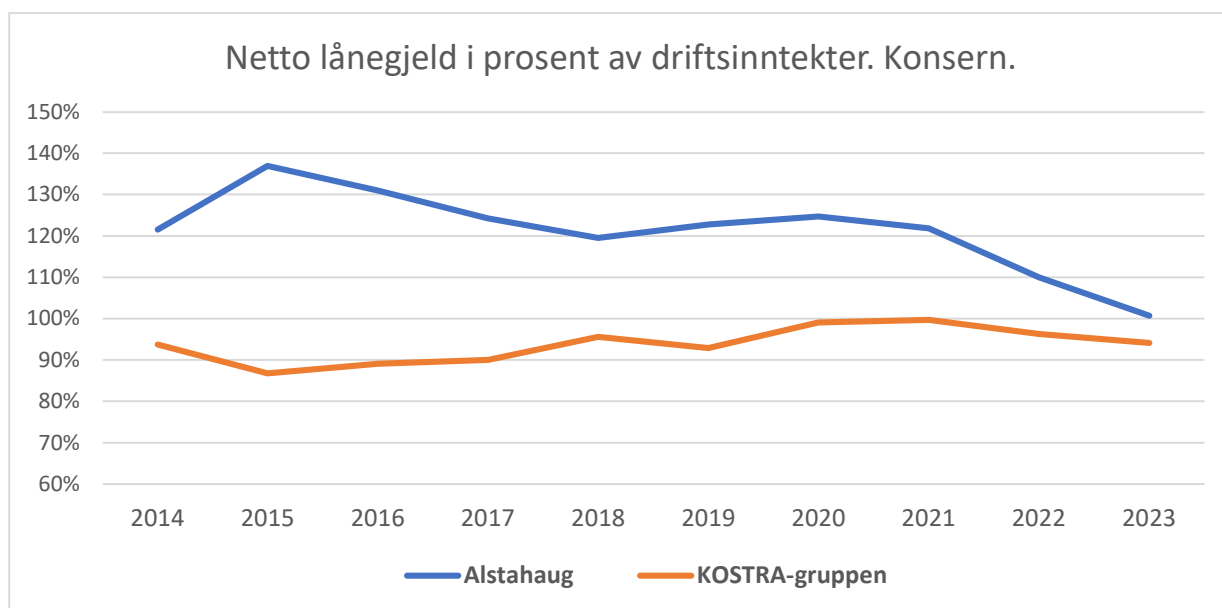

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Alstahaug	5,8 %	6,0 %	6,1 %	6,1 %	6,3 %	6,1 %	5,4 %	3,9 %	5,4 %	7,2 %
KOSTRA-gruppen	4,2 %	4,1 %	4,3 %	4,2 %	4,3 %	4,1 %	4,9 %	4,1 %	4,9 %	6,0 %

Illustrasjonen viser renteutgifter og avdrag der finansinntektene er trukket fra finansutgiftene. Dette gir et bilde av hvor stor andel av brutto driftsinntekter som er bundet opp til tilbakebetaling av lån.

For 10-årsperioden har Alstahaug et gjennomsnitt på 5,8 % og KOSTRA-gruppen lå på 4,5 %. For 2023 øker andelen til 7,2 % for Alstahaug og 6 % for KOSTRA-gruppen. Økt rentenivå gjør at kommunen må bruke en større andel av driftsinntektene til å betjene lån. Det fremgår også at Alstahaug over tid har hatt en større andel av driftsinntektene bundet opp til dette formålet, sammenlignet med KOSTRA-gruppen.

Lånegjeldsutvikling – konsern

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Alstahaug	121,5 %	137,0 %	131,0 %	124,2 %	119,5 %	122,8 %	124,7 %	121,8 %	110,0 %	100,7 %
KOSTRA-gruppen	93,7 %	86,8 %	89,1 %	90,0 %	95,6 %	92,9 %	99,1 %	99,7 %	96,3 %	94,1 %

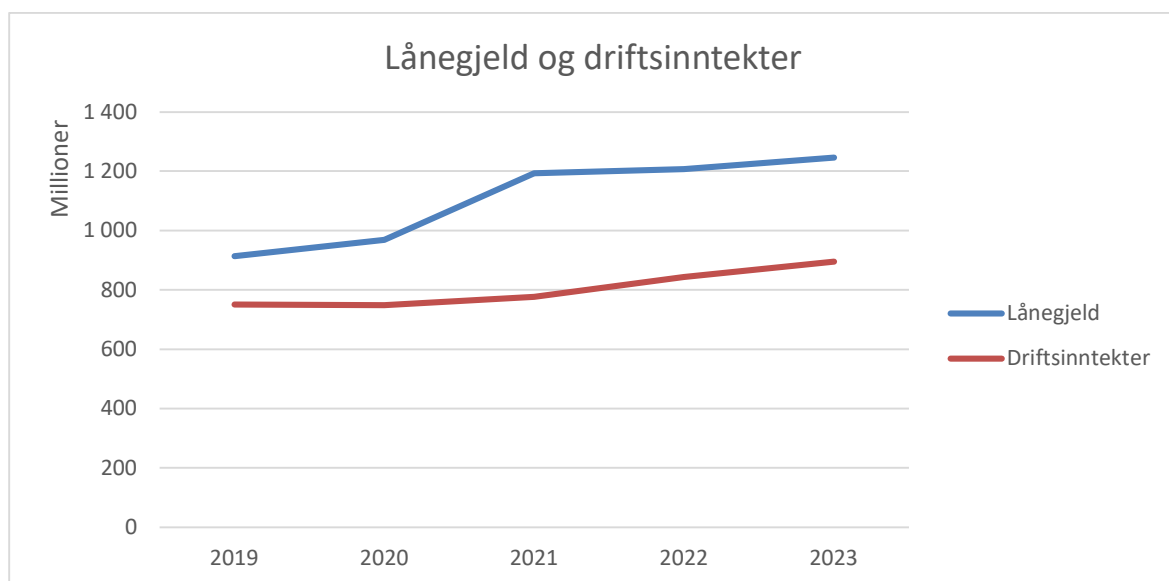
I tabellen over framgår utviklingen i netto lånegjeld i Alstahaug i prosent av sum driftsinntekter sammenlignet med KOSTRA-gruppen.

Lånegjelda i 2023 er 100,7 % av sum driftsinntekter, mens KOSTRA-gruppen ligger på 94,1 % av driftsinntektene. Det er en reduksjon i forhold til 2022, men dette beror på økte inntekter som benyttes som forholdstall, og ikke en særskilt nedgang i lånegjeld.

Investeringsnivået og opptak av lån må innrettes slik at lånegjelda ikke er større enn at utgifter til renter og avdrag kan dekkes gjennom løpende inntekter. Det er derfor viktig å ha kontroll på utviklingen av gjeldsnivået. En økning av lånegjelda indikerer at kommunen må bruke en større andel av inntektene til å betjene renter og avdrag, som omtalt i forrige avsnitt.

Det historisk lave rentenivået de siste årene har bidratt til at kommunen har unngått at renter og avdrag har spist en større del av inntektene. På lengre sikt, med et normalt rentenivå, vil økt lånegjeld få betydning for rammene til tjenesteproduksjonen.

Lånegjeld-sammensetting – basis

De siste 5 årene har lånegjelden økt med i overkant av 332 millioner kroner eller **36,3 %**. Driftsinntektene har i samme periode økt med ca. 145 millioner kroner eller **19,4 %**.

Den kraftigste økningen i perioden skyldes at Havnevesenets gjeld ble overført kommunen i 2021. Denne gjelden blir imidlertid 100 % kompensert av Helgeland Havn IKS.

Fra 2022 til 2023 ble lånegjelden økt med 39 millioner kroner eller **3,3 %**. I samme periode ble kommunens driftsinntekter økt med ca. 51,8 millioner kroner eller **6,1 %**.

Betalte avdrag er basert på bestemmelsen om minsteavdrag. Alstahaug kommune betalte i avdrag i 2023 på 41,8 millioner kroner som er 3 millioner kroner over minimumskravet etter Kommune-lovens paragraf 14-18.

Kommunen hadde i 2022 avdragsutsettelse på i alt 245 millioner kroner av sin låne-portefølje. Avdragsutsettelsen er på 8 millioner kroner på årsbasis.

Beløp i 1000 kr.

	31.12.2023		31.12.2022	
Lån med p.t. rente	820 663	66 %	749 052	62 %
Lån med NIBOR basert rente				
Lån med fastrente	188 332	15 %	261 819	22 %
Rentebytteavtaler				
Videre utlån p.t. rente	236 875	19 %	195 628	16 %
Samlet langsiktig gjeld	1 245 870		1 203 499	
Effektiv rentekostnad	47 978		26 107	

Kommunen har per 31.12.2023 fast rente for lån på 188,3 millioner kroner, som tilsvarer 15 % av langsiktige lån og 43 % av netto rentebærende gjeld. For størsteparten av lånene med flytende rente, ligger rentenivået på 5,2 % per 31.12.2023.

For lånene med fast rente varierer gjenstående bindingsperiode fra 0 til 4 år og nivået på den faste renten ligger på 1,17 % og 2,72 %. Fastrentelån som utløper i 2024 går over til flytende rente og gir økt kostnad i dagens rentesituasjon. I henhold til finansreglementet skal 1/3 av rentebærende lån ha fastrenteavtale. For nye avtaler må det forventes et betydelig høyere rentenivå enn tidligere.

Beløp i 1000 kr.

Lån med fast rente	Restgjeld pr. 31.12.2023	Fastrente	Fastrente utløper
Kommunalbanken fast rente	124 686		
Lånummer 20180418 innløses i 2050	67 271	2,72%	26.10.2028
Lånummer 20200491 innløses i 2057	57 416	1,17%	18.11.2024
KLP Kommunekreditt	63 646		
Lånummer 83175507003 innløses i 2047	63 646	2,10 %	14.06.2024

Kommunens største enkeltlån er på 151 millioner kroner, tatt opp i Kommunalbanken. Hittil i 2024 er det tatt opp etableringslån på 30 millioner kroner. Lån til investerings-formål vil bli tatt opp i løpet i november. Som finansiering av prosjekter som oppfyller kriterier for «grønne lån» tilbys det gunstigere lånebetingelser.

Virkingen av endring i rentenivået

Netto rentebærende gjeld defineres som totalgjeld fratrukket selvfinansierende gjeld.

Med selvfinansierende gjeld menes:

- Videreformidlingslån, herunder startlån fra Husbanken
- Utlån til Helgelandskraft A/S
- Gjeld tilsvarende beregningsgrunnlag innenfor selvkostområdet (VAR)

Endringer i rentenivået vil påvirke kommunens økonomi og denne virkingen er illustrert i tabellen under.

Beløp i 1000 kr.

31.12.2023	Grunnlag	Endring i rente	Virking
Lån med p.t. rente	1 057 538	1,0 %	10 575
Lån med fast rente (virking for kr. 121 062)	188 332	1,0 %	1 211
Sum brutto gjeld	1 250 148		11 786
Videre utlån av husbanklån	175 548	1,0 %	1 755
Andre utlån (Helgelandskraft A/S)	6 833	1,0 %	68
Helgeland Havn IKS	156 790	1,0 %	1 568
Renteinntekter fra selvkost	425 981	1,0 %	4 260
Rentekompensasjon	32 169	1,0 %	322
Sum utlån m.m.	797 321		7 973
Netto rentebærende	434 549		2 605

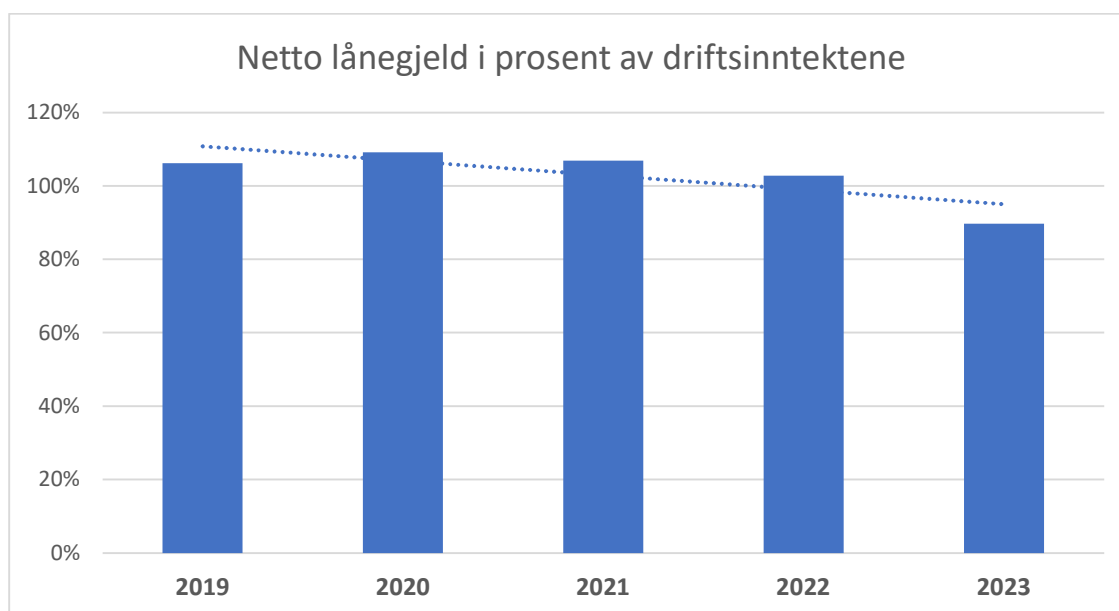
En generell økning i rentebanen på 1% vil med dagens sammensetting av gjelds-porteføljen mellom rentesikring og flytende rente, medføre økte renteutgifter på 2,6 millioner kroner.

Investeringsnivået og opptak av lån må innrettes slik at lånegjelden ikke er større enn at utgifter til renter og avdrag kan dekkes gjennom løpende inntekter. Det er derfor viktig å ha kontroll på utviklingen av gjeldsnivået.

En økning i lånegjelden indikerer at kommunen må bruke en større andel av inntektene til å dekke renter og avdrag. Det historisk lave rentenivået de senere år har bidratt til at kommunen har unngått at renter har spist en større andel av inntektene.

Rentenivået har vært økende og dette medfører at økt lånegjeld vil få større betydning for rammene for tjenesteproduksjonen.

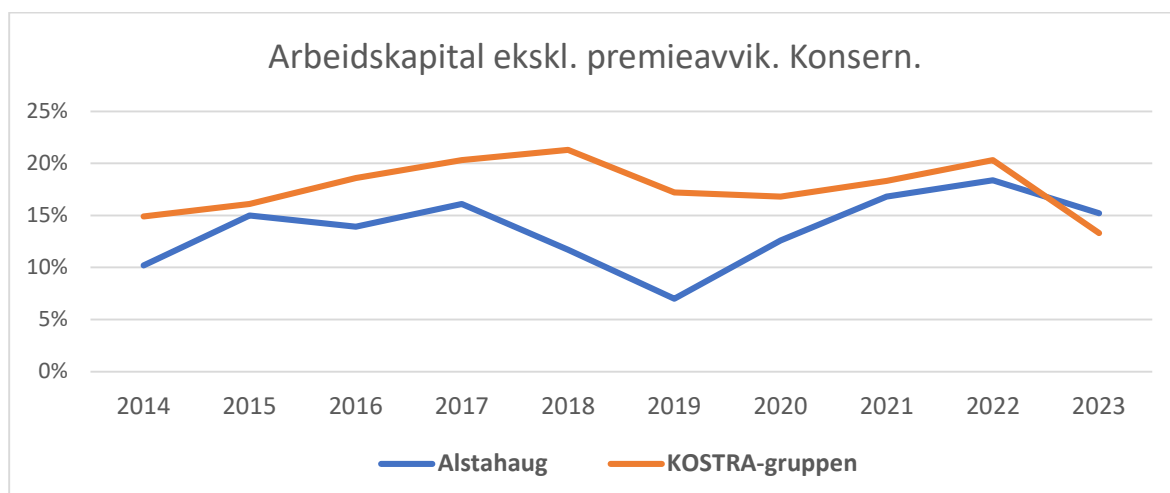
Netto lånegjeld - basis

	2019	2020	2021	2022	2023
Gjeld	796 614	817 200	830 613	866 858	802 835
Inntekt	750 107	749 038	777 000	843 683	895 514
Lånegjeld %	106,2 %	109,1 %	106,9 %	102,7 %	89,7 %

Grafen viser at netto lånegjeld i forhold til driftsinntektene utvikler seg i en positiv retning i forhold til driftsinntektene, isolert sett. Måltallet er maks 100% og det vil si at kommunen i teorien kunne ha påtatt seg over 90 millioner mer i gjeld i 2023. Begrensningen ligger i hvor stor andel av driftsinntektene som går med til å betjene avdrag og renter, og samtidig klare med de løpende driftsutgiftene. Det må også vurderes om inntektsnivået vil vedvare over tid.

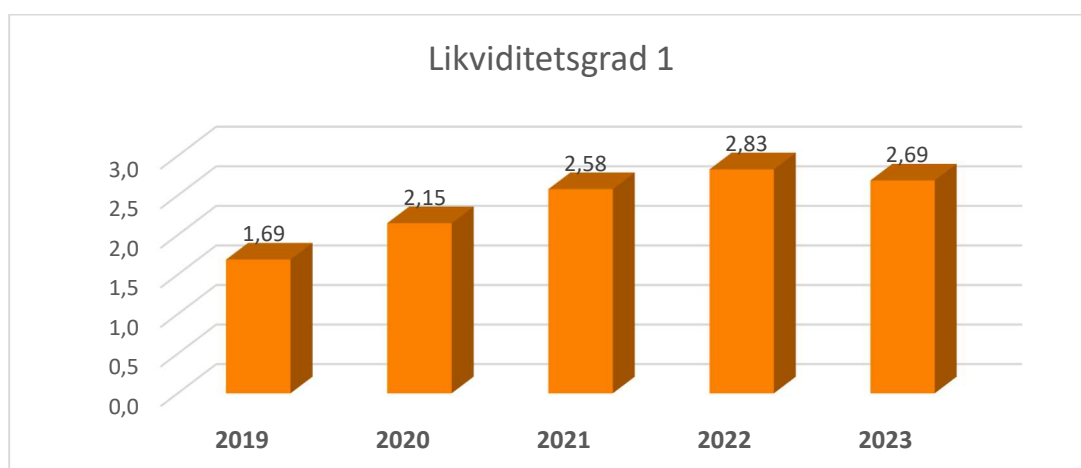
Likviditet

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Alstahaug	10,2 %	15,0 %	13,9 %	16,1 %	11,7 %	7,0 %	12,6 %	16,8 %	18,4 %	15,2 %
KOSTRA-gruppen	14,9 %	16,1 %	18,6 %	20,3 %	21,3 %	17,2 %	16,8 %	18,3 %	20,3 %	13,3 %

Indikatoren viser arbeidskapital ekskl. premieavvik i prosent av driftsinntekter. Arbeidskapital ekskl. premieavvik defineres som differansen mellom omløpsmidler ekskl. premieavvik og kortsiktig gjeld ekskl. premieavvik, og er et uttrykk for kommunens likviditet. I 2013 (ikke med i tabellen) hadde kommunen god likviditet og lå over KOSTRA-gruppen, men i 2018 og 2019 lå kommunen svært lavt i forhold til KOSTRA-gruppen. De siste årene har situasjonen forbedret seg og i 2023 ligger kommunen igjen over KOSTRA-gruppen, men det er verdt å merke seg at begge kurver har forholdsvis markant negativ utvikling.

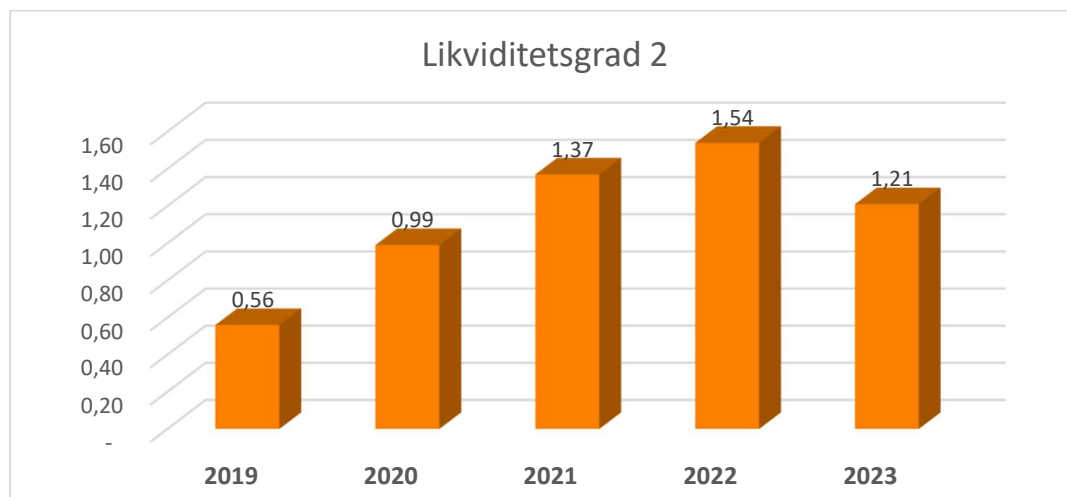
Likviditetsgrad 1 viser forholdet mellom alle omløpsmidler og kortsiktig gjeld. Noen omløpsmidler kan være mindre likvide så forholdstallet bør være over 2.

Alstahaug ligger over anbefalt norm og har pr. 31.12.23 en likviditetsgrad 1 på 2,69. Det er en reduksjon 2,83 i 2022 som hadde det høyeste nivået i 5-års perioden.

Premieavvik, fondsmidler og ubrukte lånemidler vil være forhold som påvirker likviditeten og ikke fanges opp i beregningen av likviditetsgrad. Tas det hensyn til disse, vil likviditetsgraden gå betydelig ned.

Likviditetsgrad 2 viser forholdet mellom de mest likvide omløpsmidlene (kasse og bank) og kortsiktig gjeld. Dette forholdstallet bør være høyere enn 1.

Likviditetsgrad 2 var i 2022 på sitt høyeste nivå i løpet av 5-årsperioden, med forholdstallet 1,54. For 2023 er forholdstallet redusert til 1,21. Dette er også lavere enn nivået i 2021.

Plassering og forvaltning av kommunens likviditet

Kommunens likviditet er kun plassert i bank og alt er plassert i Sparebank 1 Helgeland, som vi har hovedbankavtale med.

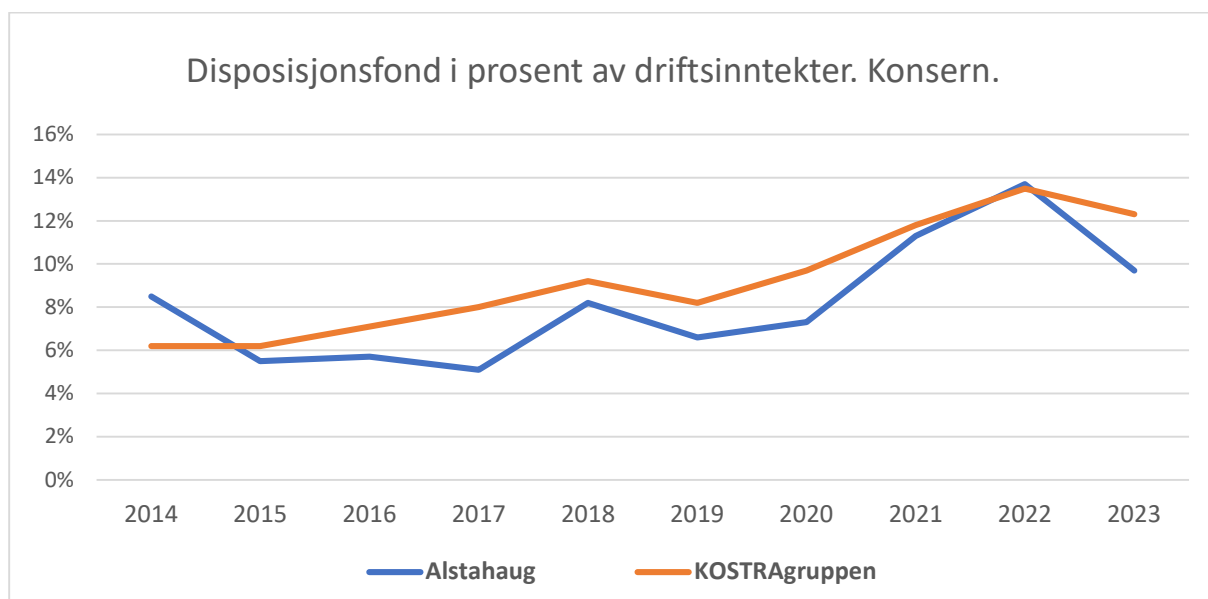
Beløp i 1000 kr.

	31.12.2023		31.12.2022	
Samlet kortsiktig likviditet	125 440	100 %	178 419	100 %
Avkastning	0,40 %		0,40 %	
Benchmarking 3 mnd. NIBOR	5,33 %		3,66 %	

Avkastningen er vurdert til det vi får for å ha pengene i banken utover NIBOR-rente.

Fondsutvikling

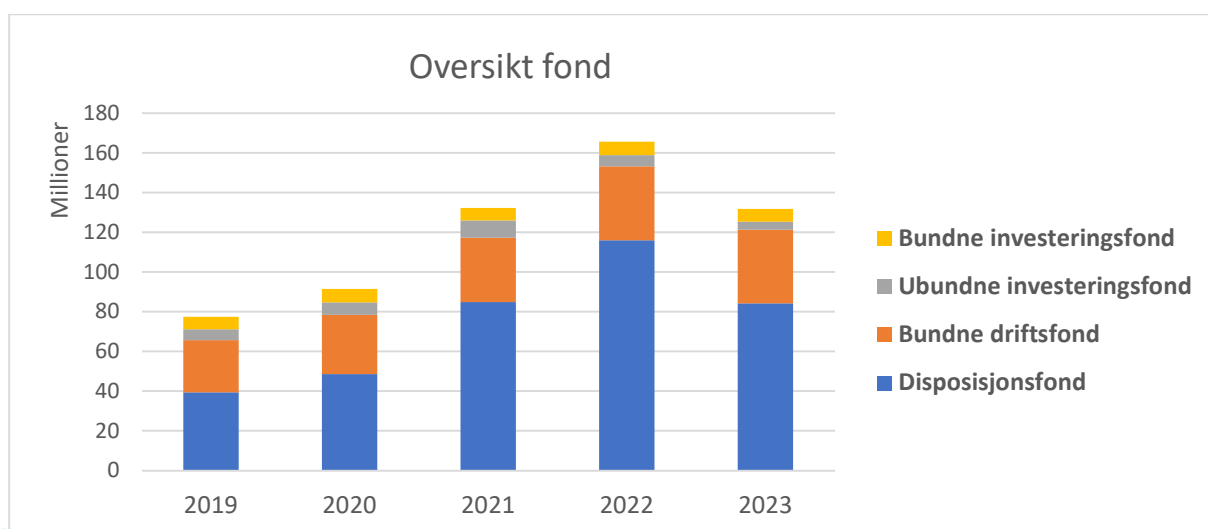

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Alstahaug	8,5 %	5,5 %	5,7 %	5,1 %	8,2 %	6,6 %	7,3 %	11,3 %	13,7 %	9,7 %
KOSTRA-gruppen	6,2 %	6,2 %	7,1 %	8,0 %	9,2 %	8,2 %	9,7 %	11,8 %	13,5 %	12,3 %

Grafen viser disposisjonsfond i prosent av driftsinntekter sammenlignet med gjennomsnittet for KOSTRA-gruppen. Både KOSTRA-gruppen og Alstahaug kommune økte disposisjonsfondet betydelig i perioden fra 2019 til 2022.

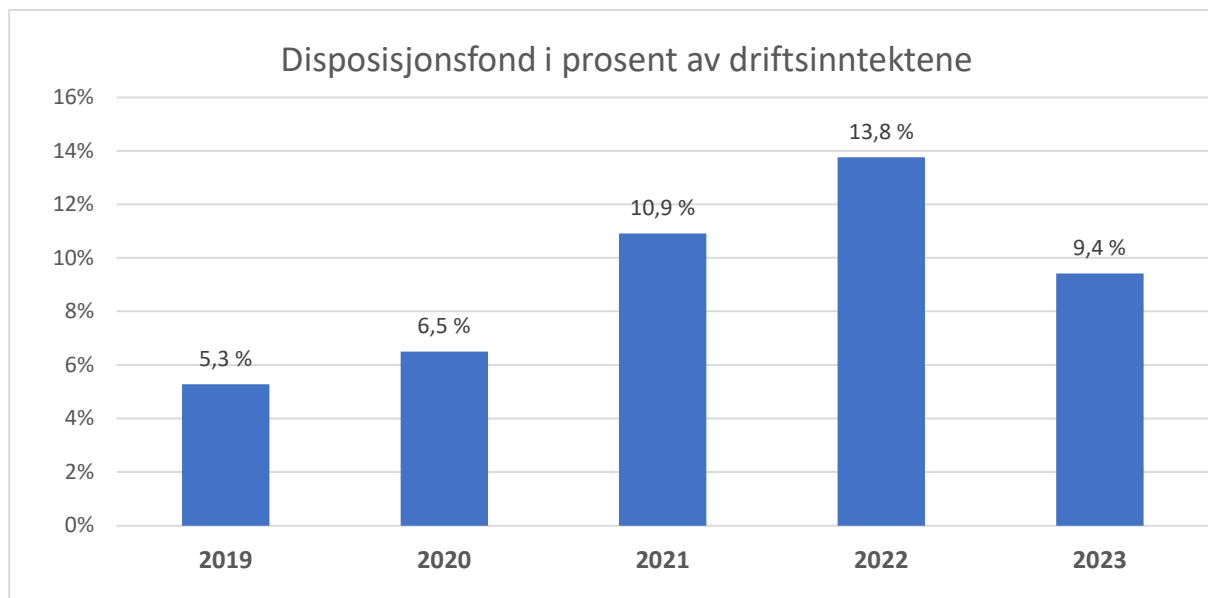
I 2023 er det en markant nedgang for kommunen som indikerer reduksjon av fondsmidler. Også for KOSTRA-gruppen er det en reduksjon, men en mer moderat utvikling.

Oversikt over fond – basis

Kommunen har i 5-årsperioden økt sine fond med 54,3 millioner kroner, eller 70 %. Dette er netto økning etter at det i 2023 ble brukt 32 millioner kroner til å dekke driftsutgifter, og 1,8 millioner kroner til investeringsformål.

Disposisjonsfond

Kommunens disposisjonsfond har i perioden hatt en netto økning på 44,9 millioner kroner, som er tilsvarende 114 %.

I 2019 var disposisjonsfondet 39,6 millioner kroner, eller 5,3 % av driftsinntektene. De 3 neste årene øker disposisjonsfondet til 116,1 millioner kroner i 2022, eller 13,8 % av driftsinntektene. I 2023 er fondet redusert til 84,3 millioner kroner, eller 9,4 %. Måltallet for disposisjonsfond er 8 %.

Sammensetningen av disposisjonsfond

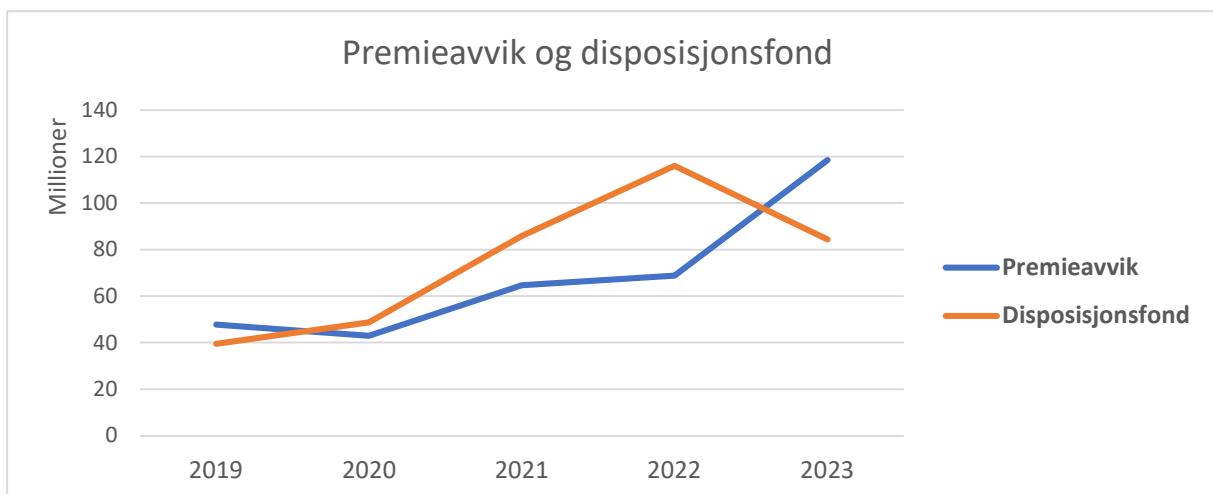
Beløp i 1000 kr.

Overførte fondsmidler asyl-mottaket	4 330
Framtidas eldreomsorg	350
IKT	560
Utekontakten - asylmottak - utbytte	50
Ungdomsklubben - asylmottak - utbytte	5
Ungdomsrådet - asylmottak - utbytte	140
Kulturmidler - asylmottak - utbytte	224
Barnehageutbygging	150
Uspesifisert disposisjonsfond	41 288
Digitaliseringsstrategi	300
Havbruksfondet	19 760

Næringsfond 2	- 392
Overførte fondsmidler, beboerkonto asyl-mottak	987
Flyktningefond	15 906
Landbruksplan	60
Petter Dass-dagene	75
Flyktningeboliger	500
SUM disposisjonsfond	84 292

Kommunestyret har vedtatt at inneværende økonomiplanperiode skal salderes med bruk av disposisjonsfond på nærmere 88 millioner kroner.

Premieavvik og disposisjonsfond

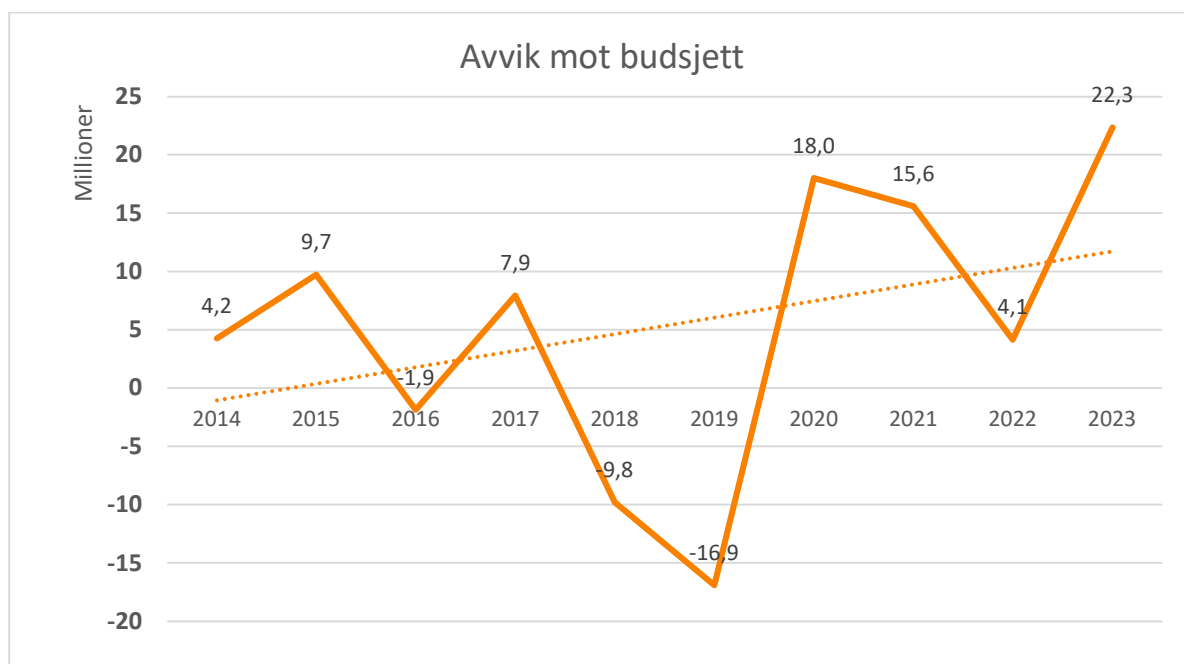
I løpet av den siste 5 årsperioden har Alstahaug kommune økt sine disposisjonsfond fra 39,4 millioner kr til 84,3 mill.kr. Det er imidlertid store årlige variasjoner.

I samme periode er størrelsen på kommunens premieavvik knyttet til pensjon økt fra 68,9 millioner kr. til 118,5 mill. kr. Det er også her relativt store årlige variasjoner.

Sammenhengen her er viktig. Premieavviket er differansen mellom netto pensjons-kostnader og innbetalt premie. Positivt premieavvik (innbetalt premie er større enn netto pensjonskostnader) føres som inntekt i kommuneregnskapet mot kortsiktige fordringer. Dette kan sees på som «monopolpengene» og er ingen penger som kommer inn i bank. Kommunen bør tilstrebe å ha disposisjonsfond minst på samme nivå som akkumulert premieavvik til enhver tid for å unngå å få dårligere likviditet.

Differansen mellom innbetalt pensjonspremie og bokført pensjonskostnad på 49,7 millioner kroner gjenspeiler økningen i premieavviket fra 2022 til 2023.

Resultat tjenesteproduksjon – basis

Avvik mot budsjett for rammeområdene i siste 10-års periode er gjennomsnittlig positivt med 5,34 millioner kroner*. Som diagrammet viser, så har det vært stor variasjon i budsjett-avvikene over de siste 10 årene.

Det var betydelige negative avvik mot budsjett i årene 2018 og 2019 på henholdsvis -9,8 millioner kroner (1,9 %) og -16,9 millioner kroner (3,7 %).

Deretter snur trenden, og i årene 2020, 2021 og 2022 er det positive avvik mot budsjett på henholdsvis 18 millioner kroner (3,7 %), 15,6 millioner kroner (3,1 %) og 4,1 millioner kroner (0,8 %).

I 2023 er det et positivt avvik på 22,3 millioner kroner, men i hovedsak skyldes dette budsjetterte midler til operasjonsrobot som gave til Helgelandssykehuset HF på 21 millioner kroner, som ikke ble benyttet. Sett bort fra dette er det reelle avviket 1,3 millioner kroner. *Gjennomsnittlig avvik mot budsjett siste 10 år blir da 3,24 millioner kroner.

Økonomisk bærekraft og langsiktig økonomiforvaltning

Ny kommunelov tredde i kraft fra 2020. Et gjennomgående grep som er gjort er å styrke det kommunale selvstyret. Innen økonomiforvaltningen betyr det blant annet å trygge det finansielle grunnlaget slik at kommunen er i stand til å ivareta den omfattende tjenesteproduksjonen til innbyggerne - både i dag og i morgen.

Fra kommunelovutvalgets innledning om økonomiforvaltningen:

«Utvalgets forslag innebærer en lov som sterkere fremhever kommunestyrets ansvar for en langsiktig økonomiforvaltning, men uten at det innføres detaljerte og inngripende krav til eksempelvis størrelsen på årlige budsjettoverskudd eller et maksimalt gjeldsnivå for den enkelte kommune. Forslaget bygger på at det kommunale selvstyret vil stå sterkere der de folkevalgte i samspill med administrasjonen etablerer lokale handlingsregler og en økonomisk politikk som ivaretar økonomien over tid.»

Kommunelovens paragraf 14-1, første ledd setter krav til at kommuner og fylkeskommuner skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivarettatt over tid. I henhold til samme lovs paragraf 14-2 bokstav c, skal kommunestyret og fylkestinget selv vedta finansielle måltall for utviklingen av kommunens eller fylkeskommunens økonomi.

Kommunestyret vedtok i forbindelse med behandlingen av økonomireglementet (ref. K-sak 2/21 i møte 17.02.21) følgende i forhold til finansielle måltall:

«

- *Netto driftsresultat*   1,75 %
- *Gjeldsgrad*   100 % (med unntak av lån til Helgeland Havn IKS)
- *Disposisjonsfond*   8 %

Alle størrelsene er i prosent av brutto driftsinntekter. Gjeldsgrad forstås som netto lånegjeld, dvs. korrigert for ubrukte lånemidler og formidlings-lån. Måltallene oppfattes som dynamiske, dvs. endres ett, skal 1 eller 2 av de øvrige også endres.

De finansielle måltallene utarbeides i forbindelse med kommunens arbeid med økonomiplan og budsjett.

Eventuelle endringer i størrelsen på de enkelte finansielle måltallene bestemmes av kommunestyret hvert år i forbindelse med arbeidet med økonomiplan og budsjett.»

Kommunen har de tre siste årene forbedret sine resultater betydelig. I 2023 ga dette seg følgende utslag på måltallene:

Måltall netto driftsresultat

Måltallet for netto driftsresultat skal være på 1,75 eller høyere av driftsinntektene. I 2023 betyr dette 15,7 millioner kroner.

Netto driftsresultat er i 2023 på -31,2 millioner kroner, dvs. -3,5 % av driftsinntektene, eller 46,9 millioner kroner svakere enn måltallet.

Måltall disposisjonsfond

Måltallet for disposisjonsfond skal være på 8 % eller høyere av driftsinntektene. I 2023 betyr dette 71,7 millioner kroner.

Kommunens disposisjonsfond er i 2023 på 84,3 millioner kroner, dvs. 9,4 % av driftsinntektene, eller 12,6 millioner kroner bedre enn måltallet.

Imidlertid har kommunestyret vedtatt å saldere inneværende ØP-periode med ca. 88 millioner kroner av disposisjonsfond.

Måltall gjeld

Måltallet for netto lånegjeld (korrigert for havnevesenets gjeld) skal være på 100 % eller lavere av driftsinntektene. I 2023 betyr dette 895,6 millioner kroner.

Med netto lånegjeld menes langsiktig gjeld fratrukket utlån og ubrukte lånemidler. I Alstahaug korrigerer en dette også med Havnevesenets gjeld, jfr. vedtak om måltall.

Kommunens netto lånegjeld er i 2023 på 802,8 millioner kroner, dvs. 89,6 % av driftsinntektene. I forhold til dette måltallet ligger kommunen 92,8 millioner kroner bedre an enn måltallet.

Konklusjoner

Kommunens økonomiske status kan oppsummeres slik:

- De frie inntektene i kommunen har samlet sett hatt en relativ kraftig vekst i den siste 10-årsperioden. Den reelle veksten i frie inntekter tilskrives nye oppgaver, systemendringer og innlemminger.
- BDR-indikatoren har i snitt vært på 2 % de siste 10 årene og 2,4 % de siste 5 årene.
- Det er viktig å ha et stabilt netto driftsresultat over tid som kan bidra med egenkapital til investeringer, styrking av likviditeten og som økonomisk buffer mot fremtidige utfordringer.
- I snitt for siste 10-årsperiode har NDR-indikatoren vært på 2,1 % og siste 5 år 2,7 %. Tilsvarende tall for KOSTRA-gruppen er 2,4 % og 2,0 %.
- For 10-årsperioden sett under ett har den nominelle inntektsveksten vært på 50,9 %. Utgiftsveksten har i samme periode vært på 54 %. Det er en sentral forutsetning at det er balanse mellom utgifts- og inntektsvekst i en kommune for å få en tilfredsstillende utvikling av økonomien.
- Kommunen har investert betydelig de siste 10 årene. Det er i alt blitt investert for ca. 873 mill. eller ca. 87,3 millioner kroner per år i gjennomsnitt.
- Netto finans og avdrag har ligget høyere i Alstahaug enn i KOSTRA-gruppen i 10-årsperioden.
- Lånegjelden var på topp i 2015, men lånevekstutviklingen har vært noe mer avdempet de senere år.

- Sett i forhold til økt driftsnivå og svakere inntektsgrunnlag som følge av forventet svakere befolkningsvekst, bør ikke kommunen øke den rentebærende lånegjelda nevneverdig.
- I den siste 5-årsperioden har Alstahaug kommune økt sine disposisjonsfond fra 39,4 millioner kroner til 84,3 millioner kroner. I samme periode er størrelsen på kommunens premieavvik knyttet til pensjon økt fra 68,9 millioner kroner til 118,5 millioner kroner. Sammenhengen her er viktig, da premieavviket representerer betalte, men ikke utgiftsførte utgifter. Hvis kommunen ikke makter å avsette til disposisjonsfond på samme nivå som premieavviket øker, vil likviditeten bli svekket.
- Det er verdt å merke seg at størsteparten av disposisjonsfondet (84 millioner kroner) er vedtatt brukt til saldering av ØP-perioden 2024-2028.